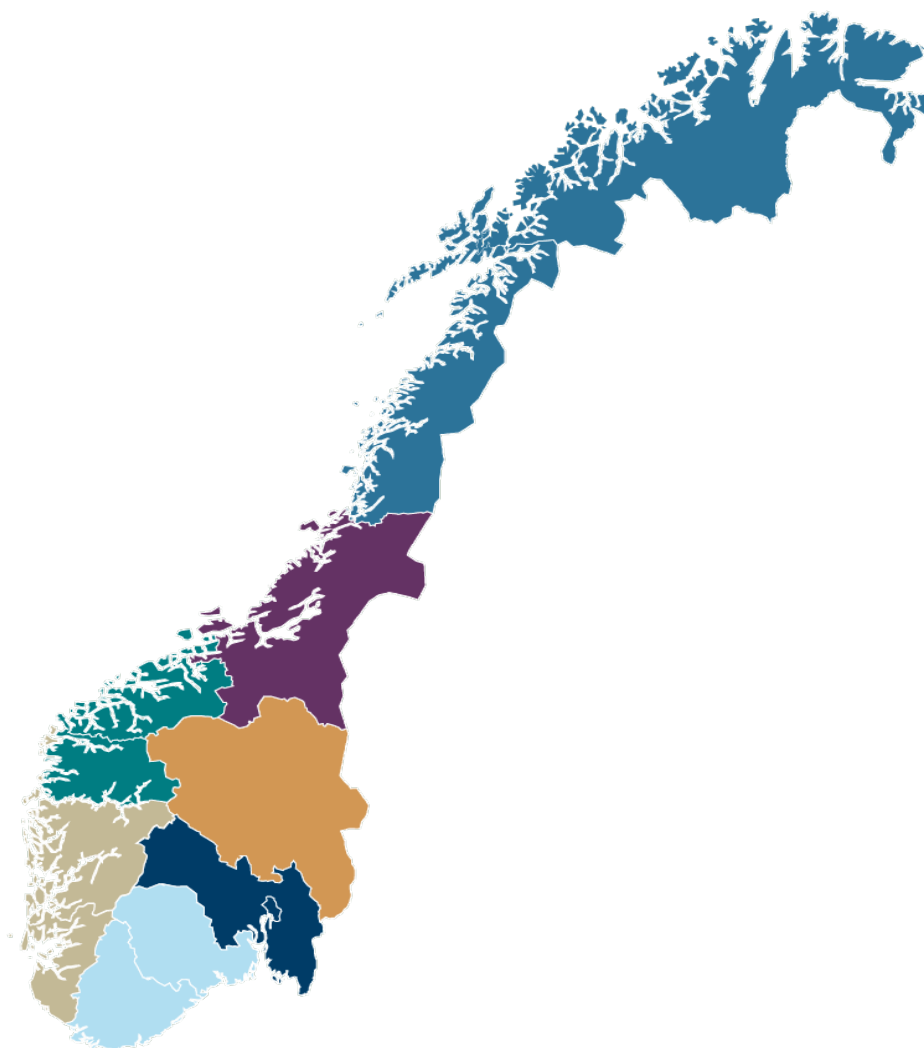

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 4 | 2020

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
26. OKTOBER - 13. NOVEMBER

NORGES BANK

Veksten har avtatt

Gjennom høsten har veksten i næringslivet avtatt, ifølge bedriftene i Regionalt nettverk. Sammenliknet med august er det spesielt husholdningsrettet tjenesteyting og varehandel som trekker ned veksten etter en unormalt sterk utvikling gjennom sommeren, da lettelsene i smitteverntiltakene bidro til at etterspørselen fra husholdningene tok seg opp. Veksten de siste tre månedene dempes av svak eksport og redusert bygging av private næringsbygg. Strengere smitteverntiltak har også bremset veksten i flere næringer. Samtidig har omsetningen i varehandelen økt videre og næringslivet etterspør flere tjenester. Bedriftene ser for seg lavere aktivitet den nærmeste tiden, men en gradvis bedring frem mot våren. De betegner usikkerheten som mindre enn i vår, men fortsatt uvanlig stor, og utviklingen fremover vil avhenge mye av smittetall og gjeldende smitteverntiltak.

Siden forrige runde har sysselsettingen økt noe og fallet i investeringsplanene har avtatt, mens kapasitetsutnyttningen har falt litt. Anslaget for årslønnsvekst i år er uendret fra august på 1,9 prosent og bedriftene anslår at lønnsveksten blir på 2,4 prosent i 2021.

Utbruddet av koronapandemien og tilhørende smitteverntiltak førte til en kraftig nedgang i aktiviteten fra midten av mars (se figur 1). Gjennom sommeren tok aktiviteten seg betydelig opp igjen, trukket opp av sterk vekst i varehandel og husholdningsrettet tjenesteyting. Ny økning i smittetallene og strengere smitteverntiltak har imidlertid dempet veksten gjennom høsten, og en del bedrifter har hatt fallende aktivitetsnivå den siste tiden før intervjuperioden. Det samlede aktivitetsnivået de siste tre månedene er derfor lite endret fra de foregående tre månedene. Veksten blir trukket ned av lavere aktivitet i husholdningsrettet tjenesteyting, bygg og anlegg, eksportindustrien og eksportrettet oljeleverandørnærings (se figur 2). Oljeleverandørene rettet mot hjemmemarkedet, varehandelsbedriftene og tjenesteyterne rettet mot næringslivet har hatt noe vekst.

Periodisering og intervjutidspunkt

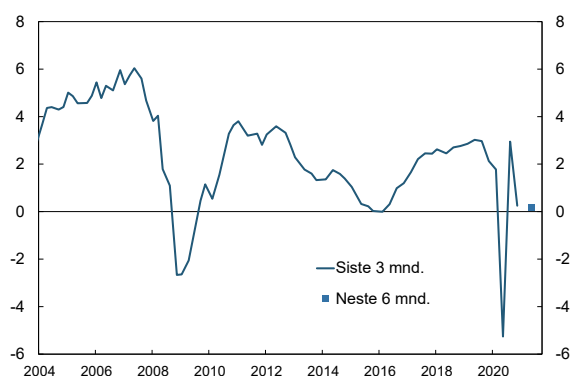
Siden mars har bedriftenes omsetning endret seg mye fra måned til måned. I denne intervjurunden utgjør august, september og oktober de siste tre månedene. De blir sammenlignet med de foregående tre månedene som dermed er mai, juni og juli.

Intervjuene ble gjennomført i den siste uken i oktober og de to første ukene av november da smittetallene begynte å stige igjen, og deler av næringslivet måtte stenge helt eller delvis ned. De stigende smittetallene gjennom intervjuperioden kan ha bidratt til at bedriftene som ble intervjuet i den første delen av intervjuperioden, var litt mer optimistiske enn de som ble intervjuet i siste halvdel.

Bedriftene ser for seg om lag uendret aktivitetsnivå det neste halvåret. De er uvanlig usikre på det neste halvåret, og for mange vil utviklingen i stor grad avhenge av hvordan pandemien utvikler seg og hvilke smitteverntiltak som settes inn. Bedriftene ser for seg at aktiviteten gradvis vil normalisere seg fremover og det er særlig forventninger om bedre vekst utover våren neste år som bidrar til å trekke opp utsiktene. Bedriftene ser for seg at økte offentlige investeringer vil bidra til vekst, mens investeringene i det private næringslivet vil fortsette å falle. Bedriftene tror at reiserestriksjoner og strengere smitteverntiltak vil dempe aktiviteten i husholdningsrettet tjenesteyting, men samtidig bidra til høyt varekonsum. Med stadig forverring

Figur 1

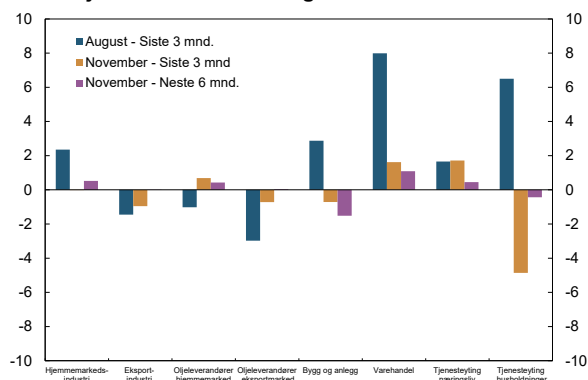
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

av smittesituasjonen globalt tror mange av bedriftene at det vil ta lang tid før eksportmarkedene normaliserer seg, og kontaktene venter nullvekst det neste halvåret. Oljeleverandørene venter svak vekst fremover etter forventninger om fall i aktiviteten i de to foregående rundene.

Indeks

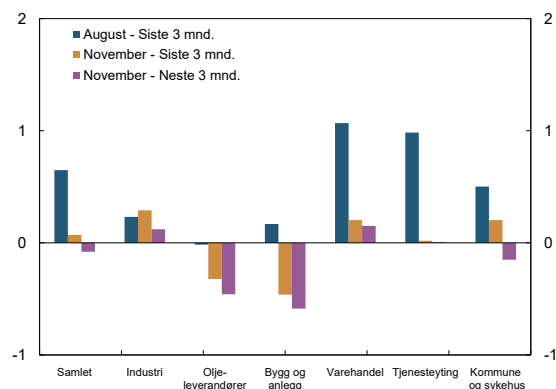
I Regionalt nettverk benyttes en indeks for de fleste spørsmålene. For produksjonsveksten går indeksen fra -5 til +5, der -5 tilsvarer et fall på minst 10 prosent annualisert og +5 tilsvarer en vekst på minst 10 prosent annualisert. I de to foregående rundene er det langt flere bedrifter enn før covid-19-pandemien som har fått indeks +5 og -5. Mange av disse har hatt en vekst eller et fall i produksjonen som overstiger 10 prosent. Det er derfor grunn til å tro at vi ikke har fått med den fulle endringen i bedriftenes produksjon gjennom våren og tidlig i sommer. I denne runden er det uvanlig mange bedrifter som venter uendret aktivitetsnivå fremover, og andelen er langt høyere enn i de tidligere rundene i år. Dette er antagelig et uttrykk for den store usikkerheten bedriftene melder om.

I forrige runde økte sysselsettingen, hovedsakelig som følge av at bedriftene hadde tatt tilbake permitterte medarbeidere ettersom aktiviteten tok seg opp i flere næringer (se figur 3). Sysselsettingen har samlet sett økt litt videre de siste tre månedene. Innen bygg og anlegg og oljeleverandørnæringen har kontaktene imidlertid bemannet noe ned, og tjenesteyterne har holdt sysselsettingen ganske stabil. Sysselsettingen har økt noe i de øvrige næringene. Bedriftene venter en liten nedgang i sysselsettningsnivået de neste tre månedene som følge av smitteutviklingen i samfunnet og nye runder med permitteringer og oppsigelser. Både i bygg og anlegg, oljeleverandørnæringen og i kommune- og sykehussektoren planlegges det en reduksjon i antall ansatte. Nye og strengere karantenebestemmelser i høst og en lav oppdragsmengde fører til at flere selskaper i bygg og anlegg ser seg nødt til å permittere. Kontaktene i varehandel venter den sterkeste sysselsetningsveksten, men oppbemanningen her ventes likevel å bli moderat.

Siden mars har en stor del av bedriftene redusert investeringene sine kraftig, og i de to foregående intervjurundene planla bedriftene reduserte investeringer de neste tolv måneder sammenlignet med de foregående tolv. I denne runden planlegger bedriftene fortsatt fall, men det ventede fallet har avtatt fra august (se figur 4). Nå er det kun oljeleverandørene og tjenesteyterne som venter redusert investeringsnivå fremover, mens industribedriftene, varehandelen og kommune- og sykehussektoren ser for seg økt nivå. Mange av bedriftene har hatt lavt investeringsnivå det siste halvåret og planlegger ikke videre nedgang. I tillegg er det en del bedrifter, særlig innenfor varehandelen, som nå starter opp utsatte prosjekter. Det er hovedsakelig digitale prosjekter som settes i gang, i tillegg til vedlikehold og oppgraderinger. Investeringene i private næringsbygg fortsetter å falle etter hvert som prosjekter blir ferdigstilt og få nye igangsettes. Blant kommunene

Figur 3

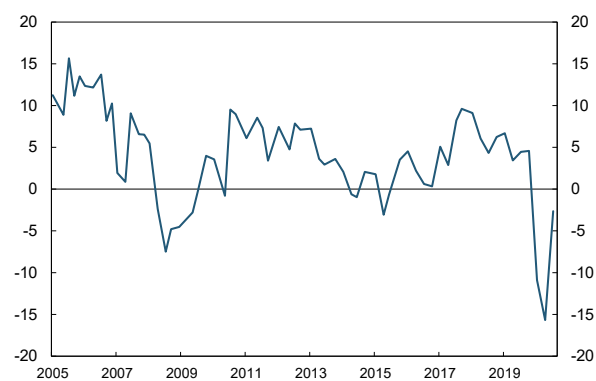
Sysselsetningsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 4

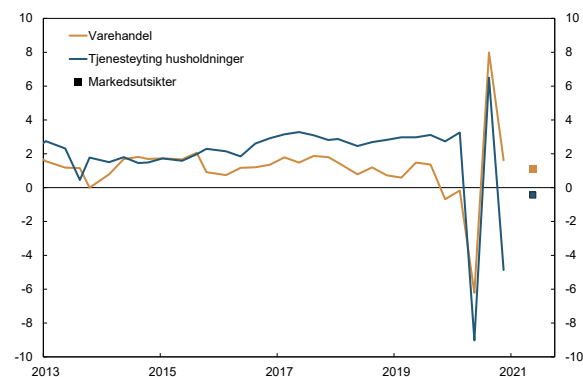
Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

Figur 5

Produksjonsvekst varehandel og tjenesteyting mot husholdningene

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

er det flere som ikke har hatt kapasitet til å gjennomføre alle investeringene de hadde budsjettet for i år, noe som trekker opp investeringsplanene for neste år.

Etterspørselen fra husholdningene demper veksten mest

Gjennom sommeren lå omsetningen over fjorårets nivåer for mange av varehandelsbedriftene. Omsetningen har fortsatt å øke gjennom høsten, men veksten har vært mer dempet (se figur 5). Dagligvarehandelen bidrar til veksten da omsetning fra grensehandel er flyttet til norske butikker, i tillegg til at flere måltider spises hjemme. Bilforhandlerne melder om god etterspørsel etter biler, men salget bremses av knapphet på leveringsklare biler. Også i faghandelen har omsetningen økt gjennom høsten, men veksten har avtatt fra i sommer. Varehandelsbedriftene tror omsetningen vil øke videre det neste halve året, men at veksten vil være noe svakere enn tidligere. Det er spesielt innen dagligvarehandelen at kontaktene er optimistiske. Byggevarerhandelen ser for seg uendret eller fallende omsetningsvolum det neste halve året, men det er etter at omsetningen har økt kraftig siden april.

I husholdningsrettet tjenesteyting har aktiviteten falt mye i høst. Dette skyldes delvis en korrigerende etter en unormalt sterk vekst i sommermånedene og delvis stigning i smittetall og innstramminger i smittevern de siste månedene. Det er særlig hoteller, restauranter, frisører og persontransport som har hatt et fall i veksten mot foregående periode. De store byene trekkes frem som de svakest områdene. Til og med oktober har salget av brukte og nye boliger ført til høyere aktivitet hos både boligmeglere og banker, men i november har dette stoppet noe opp som følge av at få objekter legges ut for salg. Usikkerhet rundt smittespredning og varigheten av smitteverntiltak gjør at de husholdningsrettede tjenesteyterne synes det er ekstra vanskelig å anslå hva som vil skje fremover.

Oppgang i aktiviteten blant næringsrettede tjenesteytere

I sommermånedene var bedriftene mindre tilbakeholdne og etterspørselen fra næringslivet tok seg opp etter det bratte fallet i kjølvannet av pandemiutbruddet i mars (se figur 6). De siste månedene har veksten fortsatt i denne næringen. Som i forrige runde er det god etterspørsel etter tjenester innen rådgivning og IT. Økning innenfor kjøp og salg av selskaper fører også til høyere aktivitet. I motsatt ende er det bedriftene innen forretningsreiser og tilknyttede bedrifter som hoteller og restauranter som har den klart svakest utviklingen. Det er stor usikkerhet om utviklingen fremover, og uvanlig mange venter uendret aktivitetsnivå det neste halvåret. Blant disse er det også bedrifter som har hatt god vekst de siste årene, for eksempel ulike typer konsultentselskaper.

I vår falt aktiviteten i bygg og anlegg før den tok seg opp i sommer i takt med at smittetallene falt og karantenebestemmelsene ble myket opp. Veksten i bygg og anlegg forrige runde er snudd til et fall igjen i denne runden, og kontaktene venter tiltakende fall i aktiviteten fremover. Bygging

Figur 6

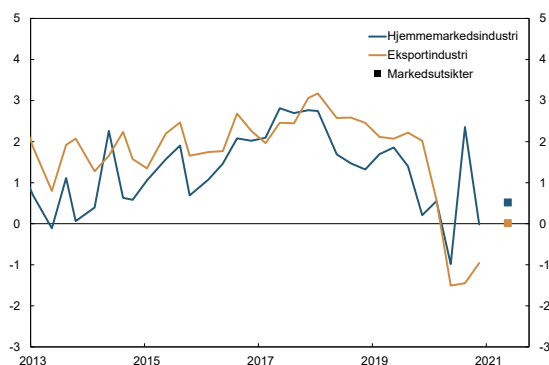
Produksjonsvekst tjenesteyting mot næringslivet og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 7

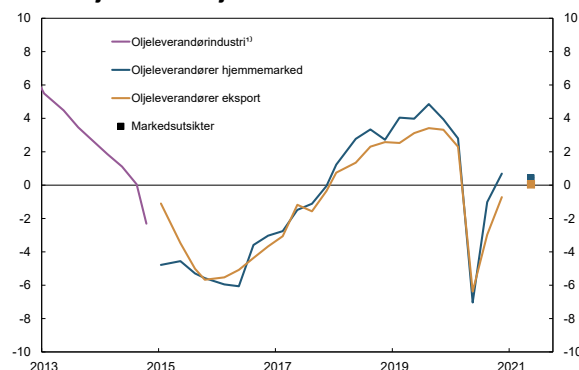
Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

av private næringsbygg har nesten stoppet helt opp. Påbegynte prosjekter ferdigstilles, men få nye settes i gang. Samtidig har flere offentlige prosjekter blitt utsatt som følge av den nye kommune- og fylkesreformen. Også innenfor boligbygging har kontaktene hatt lav aktivitet i høst og det har vært få nye igangsettinger av boliger etter lave salgstall i vår. Bedre salgstall i høst tyder imidlertid på at igangsettingen vil ta seg opp fremover.

De siste tre månedene har produksjonen falt noe i industrien, og det er eksportindustrien som bidrar til fallet (se figur 7). Bedriftene tror det vil ta tid før etterspørselen i eksportmarkedene normaliserer seg, men enkelte ser tegn til bedring. I havbruksnæringen ventes det at bedre kontroll på sykdommer og tilførsel av nye kvoter vil gi økt produksjon utover vinteren. I hjemmemarkedsindustrien har det vært små endringer i produksjonen de siste tre månedene, og bedriftene venter noe vekst det neste halvåret. Lavere etterspørsel fra bygg- og anleggsnæringen vil dempe veksten.

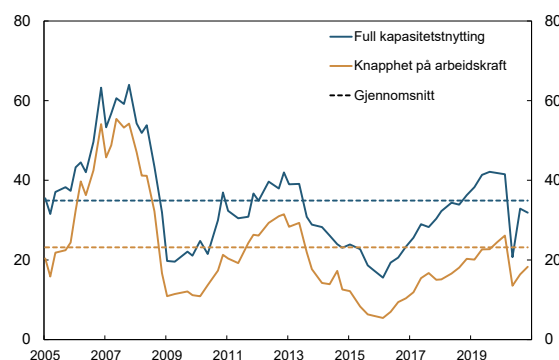
Det siste året har en gradvis ferdigstilling av flere store nybyggingsprosjekter dempet veksten i oljeleverandørnæringen og i vår førte covid-19-pandemien til et kraftig fall i produksjonen (se figur 8). Fallet avtok deretter over sommeren som følge av økt oljepris og lettelse i smittevernstiltakene. De siste tre månedene har de eksportrettede leveransene fortsatt å falle, mens leveransene mot hjemmemarkedet har økt. For flere av bedriftene er veksten fra veldig lave nivåer, mens andre er inne i en intensiv fase i ferdigstilling av leveranser. Nye skatteregler for oljeselskapene skal stimulere til økte investeringer på norsk sokkel. Det kan se ut til at disse insentivene begynner så smått å få effekt. Forprosjekter til flere store prosjekter har blitt startet opp, men den store effekten ventes ikke før nærmere 2022. Likevel venter oljeleverandørene en svak vekst det neste halvåret, etter negative forventninger de to foregående rundene.

Liten nedgang i kapasitetutnyttningen

Indikatoren for bedriftenes kapasitetutnyttning viser andelen som svarer at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark. Indikatoren falt mye i mars, men økte gjennom sommeren (se figur 9). I denne runden oppgir 32 prosent av bedriftene at de har full kapasitetutnyttning. Det er litt lavere enn i august, og et stykke under det historiske snittet. Forskjellen mellom næringene med høy kapasitetutnyttning og de med lav har avtatt gjennom året, og er nå på det laveste nivået siden 2010. Det kommer av at kapasitetutnyttningen har falt i næringene som tradisjonelt har høy kapasitetutnyttning, for eksempel bygg og anlegg, mens den har økt i næringer der den tradisjonelt er lav, for eksempel varehandel. Det er fortsatt bygg og anlegg som har den høyeste kapasitetutnyttningen, men redusert aktivitet har ført til at flere bedrifter har mer ledig kapasitet enn i august (se figur 10). Varehandelen har hatt god vekst det siste halvåret, mens veksten i sysselsettingen har vært lav, derfor har kapasitetutnyttningen steget. I tillegg er det enkelte varehandelsbedrifter som begrenses av lange leveringstider ved fabrikkene. Blant tjenesteyterne er bildet delt; Økende etterspørsel etter ulike rådgivningstjenester har ført til høyere

Figur 9

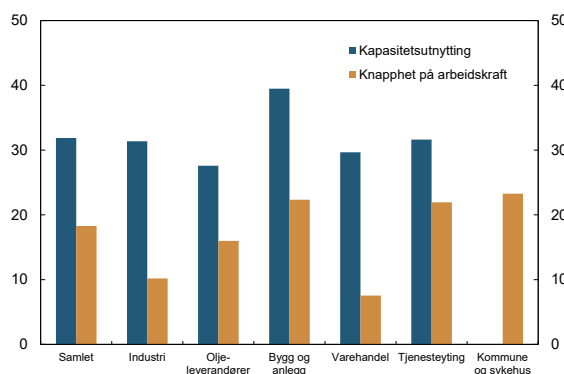
Kapasitetutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 10

Kapasitetutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

kapasitetsutnyttning, mens innstrammingene i smittevern har ført til enda lavere kapasitetsutnyttning hos for eksempel reiselivsbedrifter og frisører. I industrien og oljeleverandørnæringen er kapasitetsutnyttningen lite endret fra august.

De to foregående rundene er det få bedrifter som har hatt knapphet på arbeidskraft. Andelen med rekrutteringsproblemer har økt litt fra august, og i denne runden svarer 18 prosent at tilgangen på riktig kompetanse begrenser veksten. Som i forrige runde er det bygg- og anleggsnæringen og kommune- og sykehussektoren som har den høyeste andelen med rekrutteringsproblemer. Andelen har imidlertid falt i begge næringer, og de er nå tett fulgt av tjenesteyting der andelen har økt fra august. Det er særlig knapphet på teknisk kompetanse som har tiltatt.

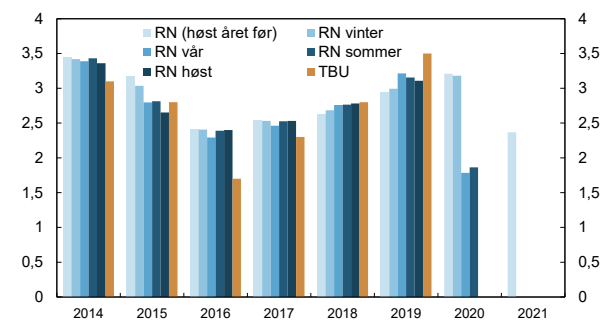
Forventninger om litt høyere lønnsvekst neste år

Kontaktene venter at årslønnsveksten i år blir på 1,9 prosent (se figur 11). Anslaget er uendret fra august. For neste år ser kontaktene for seg en lønnsvekst på 2,4 prosent. Det er tjenesteytterne som venter den sterkeste veksten på 2,7 prosent, der særlig knapphet på teknisk kompetanse trekker opp anslaget (se figur 12). Oljeleverandørene og bygg- og anleggsbedriftene venter den laveste veksten på henholdsvis 2,0 og 2,1 prosent. Blant oljeleverandørene har det vært stort kostnadsfokus de siste årene, og det vil føres videre til 2021. Enkelte forventer imidlertid at lønnsveksten vil tilta i 2022. I bygg- og anleggsnæringen blir anslaget påvirket av utsiktene til redusert aktivitet og sysselsetting.

Prisveksten i varehandelen tiltok frem til august, noe som i stor grad ble forklart av kronesvekkelsen. Gjennom høsten har veksten ligget på det samme høye nivået som gjennom sommeren. I tillegg til kronesvekkelsen, har god etterspørsel ført til lavere kampanjeaktivitet i deler av varehandelen. Blant de husholdningsrettede tjenesteytterne har prisveksten avtatt fra sommeren, noe som må sees i sammenheng med den reduserte etterspørselen. En stor overvekt av varehandelsbedriftene venter avtagende prisvekst det kommende året, mens en liten overvekt av de husholdningsrettede tjenesteytterne tror de vil øke prisene mer fremover.

Figur 11

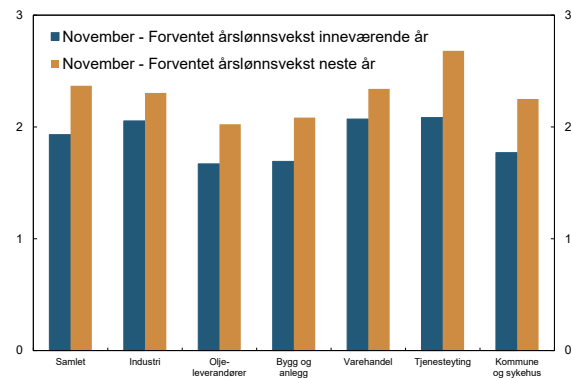
Forventet årslønnsvekst

Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Figur 12

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	0,3	2,9
Hjemmemarkedsindustri	0,0	2,4
Eksportindustri	-1,0	-1,4
Oljeleverandører hjemmemarked	0,7	-1,0
Oljeleverandører eksportmarked	-0,7	-3,0
Bygg og anlegg	-0,7	2,9
Varehandel	1,6	8,0
Tjenesteyting næringsliv	1,7	1,7
Tjenesteyting husholdning	-4,9	6,5
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	0,2	0,4
Hjemmemarkedsindustri	0,5	0,0
Eksportindustri	0,0	-0,5
Oljeleverandører hjemmemarked	0,4	-0,8
Oljeleverandører eksportmarked	0,0	-2,0
Bygg og anlegg	-1,5	1,7
Varehandel	1,1	0,0
Tjenesteyting næringsliv	0,5	1,2
Tjenesteyting husholdning	-0,4	-1,1
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0,1	0,6
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	-0,1	0,0
Knapphet på arbeidskraft	18,3	16,4
Full kapasitetsutnyttelse	31,9	32,9
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	1,9	1,9
Anslag årslønnsvekst neste år	2,4	